

La identitat i les seves raons

FERRAN MASCARELL / Historiador

AVUI, 21 d'abril del 2009

ZERO: UNA SALA DE CONFERÈNCIES. La referència política de la gent que omple la sala és el socialisme i la catalanitat. Els ponents reflexionen sobre l'estat actual de Catalunya; un d'ells posa de relleu la feblesa del sentit d'identitat de la comunitat que viu a Catalunya i ho vincula amb la pròpia fragilitat del catalanisme. En el torn de preguntes, un destacat dirigent polític interpel·la: "Algú em pot explicar què és això de la identitat?" Un dia després, una sala de cinema: Gran Torino, la darrera pel·lícula de Clint Eastwood, penetra en la qüestió que travessa la dimensió privada i pública de la societat actual: la qüestió de la identitat dels individus i de les comunitats humanes. Parla de ciutadans que no tenen cap sentit de pertinença, que són d'enlloc, desafectes, indiferents, desconfiats, desesperats, desarrelats, socialment impotents, empenyats. Eastwood parla d'identitat i parla d'Amèrica. Podria parlar de Catalunya, d'Espanya, d'Europa o de qualsevol altre indret del món.

U: NO MANTINGUEM L'EQUÍVOC. LA QÜESTIÓ de la identitat no és una obsessió genuïna dels catalans, no és una malaltia pròpia de la catalanitat, no és una monomania de nacions pròleg com Catalunya, no és una patologia de les nacions que no aconsegueixen que l'Estat els resulti pertinent. No. La identitat de les persones, de les comunitats, dels pobles i de les nacions és la qüestió central del nostre temps. Barack Obama va guanyar la presidència preguntant al seus compatriotes quins són els valors essencials que, com a americans, tenen en comú. La identitat té a veure amb les coses en comú, les coses compartides, les memòries col·lectives, els pactes de convivència, el valor dels costums,

el respecte per la norma, la voluntat de bastir el futur, la deferència envers les altres identitats, l'acceptació de la llibertat de cada individu.

DOS: LA PREGUNTA -QUÈ ÉS LA IDENTITAT?-, doncs, feta des de la política, té valor de símptoma. Posa de relleu la distància entre la política i els sentiments reals dels ciutadans. La identitat té a veure amb el que som, el que volem ser, el respecte que tenim pels altres, quin país volem construir, quins valors compartim. Sense identitat no hi ha subjectes, no hi ha ciutadans, no hi ha sentit de comunitat i encara menys sentit de nació. Sense identitat, les polítiques públiques de proximitat i de cohesió són banal retòrica. La política ha passat més d'un quart de segle equivocant-se respecte la identitat i ara estem pagant-ne les conseqüències. Els uns van posar l'accent en una idea d'identitat tancada i romàntica, més feta des dels símbols i banderes que des dels valors i les fites col·lectives, més d'exclusió que no pas d'integració. Els altres van ser incapaços de fer altra cosa que amagar el cap sota l'ala, deixar-se arrabassar el camp de la identitat i finalment ignorar-la. Amb el temps, tots, els uns i els altres, van anar deixant de pensar-hi. Per uns la identitat dels catalans ja estava construïda. Pels altres, la identitat era una cosa que era millor parlar-ne poc. El resultat és obvi. Els ciutadans, la gent de carn i ossos, no acaba de saber on viu, no comparteix cap imaginari, no té clares quines són les regles del joc, no entén cap on va col·lectivament. Per això la gent es percep, encara més ara en temps de crisi global, socialment dislocada, fràgil i incerta.

TRES: LA PUNYENT INCOMODITAT SOCIAL que expressen els catalans -els vells i els nous- es fonamenta en la feblesa dels lligams d'identitat que comparteixen. És feble la memòria compartida, està difuminat el contracte de convivència que els relliga, està desnodrit el relat de futur.

Memòria compartida, contracte cívic i projecte comú són els principals nutrients de la identitat. I d'això va el catalanisme. De com construir una memòria plural, no unívoca, no dogmàtica, múltiple. De com afrontar el repte de la memòria múltiple i fragmentada que implica el món global. De com establir un nou contracte social que permeti compartir valors i democratitzar els coneixements de què disposem. De com es produeix convivència, progrés i llibertat. De com organitzem un sòlid projecte comú de futur.